

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук,
професора, завідувача кафедри іншомовної освіти та міжкультурної комунікації
Хмельницького національного університету

БІДЮК НАТАЛІ МИХАЙЛІВНИ на дисертаційне дослідження
**КОБЮК ЮЛІЇ МИКОЛАЇВНИ «Професійна підготовка майбутніх
вчителів початкових класів в університетах Австралії»**, представлене на
здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні
науки, галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

1. Актуальність теми виконаної роботи та зв'язок із відповідними планами галузей науки

Актуальність проблеми дослідження зумовлена стратегічними завданнями створення нової системи освіти в умовах соціально-культурної та економічної інтеграції України до європейського та світового освітнього простору. Зміна світоглядних цінностей шкільної освіти на засадах гуманізму, дитиноцентризму й партнерства потребує переосмислення професійних функцій і ролей учителя, особливо початкової школи. Сучасний вчитель початкової школи постає як провідник змін, учитель-новатор, партнер, модератор, фасилітатор успішної соціалізації молодших школярів. Сучасна початкова школа потребує педагога-універсала, здатного в умовах багатопредметності виконувати інтегративні функції: просвітницьку, освітню, профілактичну, корекційну, соціалізаційну, рекреаційну, здоров'язбережувальну та інші, усвідомлювати високий рівень відповідальності за якість результатів, формувати в школярів ключові компетентності людини XXI століття.

Пошук можливих шляхів підвищення якості підготовки майбутніх учителів початкових класів в Україні спонукає до студіювання найкращих зразків світового досвіду й упровадження інноваційних ідей у національний освітній простір. Звернення до досвіду Австралії обґрунтовано низкою чинників, серед яких: високий рівень економічного розвитку, лідерські позиції країни на світовому освітньому ринку, потужна законодавча та нормативно-правова база щодо професійної підготовки вчителя, осучаснення програм підготовки вчителів, ефективна співпраця університетів та шкіл задля отримання якісного професійного досвіду та ін.

Тема дисертаційного дослідження Кобюк Ю.М. відповідає тематичному плану науково-дослідної роботи відділу зарубіжних систем педагогічної освіти і освіти дорослих Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України у межах комплексного дослідження «Тенденції професійного розвитку вчителів у країнах Європейського Союзу і Сполучених Штатах Америки» (РК № 0114U003166). Тему дисертації затверджено вченою радою Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України (протокол № 4 від 26 лютого 2015 р.) та узгоджено рішенням

Міжвідомчої Ради з координації наукових досліджень у галузі педагогічних і психологічних наук в Україні (протокол № 3 від 28 квітня 2015 р.).

2. Найбільш суттєві наукові результати, що містяться в дисертації

Дисертанткою простежено генезу та досліджено нормативно-правові засади професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Австралії; виявлено змістові та процесуальні особливості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії; здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії та України; окреслено можливості творчого використання конструктивних ідей австралійського досвіду в системі професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Україні на національному та інституційному рівнях.

3. Нові факти, одержані здобувачем.

Дисертаційна робота Кобюк Ю.М. є комплексним порівняльно-педагогічним дослідженням, у якому на міждисциплінарному рівні виявлено особливості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії. Зокрема: *вперше* з урахуванням соціально-економічних, суспільно-політичних і педагогічних чинників; окреслено особливості організації (багаторівневість структури, розробленість законодавчого забезпечення, соціальне партнерство між державою, університетами та школами, послідовність, відкритість, варіативність моделей та можливостей здобуття педагогічної освіти, прозорість механізмів вступу, стандартизація професійної підготовки, визначення вимог до педагогів за трьома напрямками, упровадження чотирьох етапів кар'єри, менторства), змісту (пріоритетність 6-ти циклічної моделі, акредитація освітніх програм, міждисциплінарність, мультикультурність, інтеграція теорії та практики, наукова та практична значущість, проблематизація, акцентування на професійному досвіді, прогностичність), форм та методів навчання (диверсифікація, інноваційність, інтерактивність, дослідницько-орієнтованість, студентоорієнтованість, проблемноорієнтованість, гнучкість, діджиталізація); здійснено порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії та України; окреслено можливості творчого використання конструктивних ідей австралійського досвіду в системі професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Україні на національному та інституційному рівнях.

Подальшого розвитку набули положення щодо становлення та розвитку педагогічної освіти Австралії; забезпечення якості професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів; значення компетентнісного підходу у професійній підготовці вчителя.

Здобувачкою *уточнено зміст* базових понять дослідження: «професійна підготовка вчителя початкових класів», «професійна компетентність вчителя початкових класів», «професійний стандарт вчителя» та ін

У науковий обіг введено маловідомі й раніше невідомі англомовні джерела, історичні документи та факти, що стосуються професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Австралії.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертації та публікацій Кобюк Ю. М. є підставою для висновку про наукову обґрунтованість й достовірність викладених автором результатів.

Вивчення широкої джерельної бази (323 джерела, з них 176 – іноземною мовою) дало змогу дисертантці об'єктивно висвітлити сукупність аспектів досліджуваної проблеми, зокрема: уточнити базові поняття; вивчити історіографічний аспект проблеми; виявити передумови та чинники становлення і розвитку професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Австралії (зовнішні: процеси глобалізації, інтеграції, технологізації; внутрішні: реформування системи освіти, вимоги до сучасного вчителя, потреби австралійського суспільства, школи, батьків); дослідити сучасне нормативно-правове, навчально-методичне забезпечення, інформаційне забезпечення; зіставити сучасний стан професійної майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії та України з метою обґрунтування напрямів удосконалення.

Викладений у вступі науковий апарат дає можливість цілісно уявити авторське бачення розв'язання досліджуваної проблеми, його алгоритм, інструментарій, способи інтерпретації одержаних результатів.

Одержанню достовірних і обґрунтованих результатів сприяло застосування комплексу загальнонаукових та емпіричних методів дослідження. Вибір методів дослідження обумовлено визначеною метою й адекватний завданням, які розв'язує авторка. Одержані дані та результати їх опрацювання вказують на ефективність наукової траєкторії дослідження.

Новизна і вірогідність загальних висновків дисертації забезпечено методологічною обґрунтованістю вихідних положень; використанням методів відповідно до мети та завдань дослідження; аналізом значного обсягу науково-педагогічних джерел, документів освітніх організацій та асоціацій, нормативно-правової бази та науково-методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії, позитивними результатами впровадження матеріалів дисертації у діяльність закладів вищої освіти України.

Дисертацію виконано на високому науковому рівні. Позитивне враження справляє оформлення роботи, вміщені в ній автентичні інформаційні матеріали. Зміст анотації відображає зміст дисертації та висвітлює суттєві її аспекти, основні положення та висновки.

Рівень апробації результатів дослідження є достатнім і підтверджується участю дисертантки у міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

5. Значення для науки і практики одержаних автором результатів

Наукові здобутки Кобюк Ю. М. складають теоретичну і методичну базу для подальших досліджень проблем порівняльної професійної педагогіки, історії педагогіки, загальної педагогіки, професійної педагогіки тощо. Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні та впровадженні в освітню практику методичних рекомендацій «Професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів: досвід Австралії для України».

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Мукачівського державного університету (довідка № 2258 від 10 листопада 2020 р.), Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (довідка № 2295 від 21 грудня 2020 р.), Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка (довідка № 3881 від 12 грудня 2020 р.), Класичного приватного університету (довідка № 855 від 17 грудня 2020 р.), Сумського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (довідка № 684/ 05-19 від 17 грудня 2020 р.).

6. Рекомендації щодо використання результатів і висновків дисертації

Теоретичні положення та обґрунтовані рекомендації щодо використання конструктивних ідей досвіду Австралії можуть слугувати науковою основою у процесі модернізації системи педагогічної освіти України, для розроблення концептуальних та нормативних документів із проблем підготовки майбутніх учителів початкової школи. Одержані практичні результати можуть бути використані українськими науковцями для проведення подальших компаративно-педагогічних студій, наукового обґрунтування сучасної стратегії та концепції розвитку педагогічної освіти в Україні; адміністрацією університетів для успішного вирішення проблем щодо організації професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів на усіх рівнях вищої освіти; викладачами та здобувачами вищої освіти для поглиблення знань з питань професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Австралії.

7. Оцінка змісту дисертації та її завершеність

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, значною мірою забезпечуються логічною структурою роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Логіка і послідовність викладу тексту праці відповідає вирішенню поставлених завдань дослідження. Логічну структурованість роботи забезпечують висновки та узагальнення, а також унаочнюють рисунки і додатки.

У першому розділі **«ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ»** на основі студювання наукових джерел автором проаналізовано стан опрацювання проблеми професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Австралії у педагогічній теорії та практиці і зроблено висновок, що зазначена проблема не дістала належного

висвітлення у сучасному науково-освітньому дискурсі. Систематизовано понятійно-термінологічний апарат дослідження та уточнено зміст базових понять: «професійна підготовка вчителя», «професійна підготовка вчителя початкових класів», «професійна компетентність вчителя», «професійна компетентність вчителя початкових класів», «професійний досвід», «професійний стандарт вчителя». Простежено генезу професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Австралії і встановлено, що її становлення і розвиток зумовлюється як зовнішніми (процеси глобалізації, інтеграції, технологізації), так і внутрішніми (реформування системи освіти, вимоги до сучасного вчителя, потреби австралійського суспільства, школи, батьків тощо) чинниками. Показано, що методологічною основою здійснення професійної підготовки вчителів початкових класів є гармонійне поєднання системного, синергетичного, компетентнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного, діяльнісного, культурологічного і рефлексивного підходів.

З'ясовано, що нормативно-правові засади професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Австралії характеризуються розробленістю законодавчого забезпечення на рівні національного уряду країни та урядів штатів і територій, яке постійно оновлюється та вдосконалюється відповідно до швидкоплинних вимог суспільства до сучасного вчителя. Доведено, що Національні професійні стандарти для вчителів встановлюють вимоги до організації професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів та слугують основою оцінки її якості.

У другому розділі **«ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ЗМІСТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ»** Кобюк Ю.М. визначено особливості структури професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів, що забезпечують її високу ефективність та інноваційність, а саме: триступеневість (бакалавр-магістр-доктор), диверсифікація форм набуття освіти (денна, заочна, дистанційна, мультикампусна), гнучкість, відкритість, орієнтованість на задоволення потреб початкової освіти. З'ясовано, що професійна підготовка вчителів початкових класів здійснюється на педагогічних факультетах 37 державних та двох приватних університетів.

Дисертанткою конкретизовано зміст, форми, методи та технології навчання відповідно до провідних принципів організації професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів (неперервність, гуманізація, професійна спрямованість, диверсифікація, професійна мобільність, практикоорієнтованість та інноваційність).

На основі вивчення та аналізу навчальних планів і програм професійної підготовки вчителів початкових класів в університетах Австралії автором встановлено, що основними принципами формування змісту професійної підготовки є принципи міждисциплінарності, мультикультурності, цілісності, наукової та практичної значущості, проблематизації, індивідуалізації, варіативності, прогностичності. Зазвичай зміст професійної підготовки вчителів початкових класів представлено 6-ти циклічною моделлю, що містить

загальнонауковий, професійно-педагогічний, психологічний, методичний, соціально-виховний та практичний цикли освітніх курсів. Їх засвоєння сприяє формуванню пізнавально-інтелектуальної, організаційної, діагностичної, комунікативної, методичної, дослідницької, психологічної та інших компетентностей. Кобюк Ю.М. виявлено, що ефективність професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії забезпечується інноваційністю, інтерактивністю, диверсифікацією, студентоорієнтованістю, проблемноорієнтованістю, дослідницькою спрямованістю форм, методів, технологій навчання; гармонійним поєднанням традиційних (лекція, семінарське заняття, практикум, екскурсія тощо) та інноваційних (семінар-дискусія, тренінг, проблемна лекція, лекція-візуалізація, рольова гра, диспут, тощо) форм навчання; пріоритетністю технологій інтерактивного, проектного, групового, особистісно-орієнтованого навчання, технології навчання дією, основою яких є проблемно-пошукові (кейс-метод, метод круглого столу, аналізу ситуацій, імітаційного моделювання тощо) та евристичні (дискусія, метод мозкової атаки, евристична бесіда тощо) методи навчання; активним впровадженням технологій дистанційного та електронного навчання.

У третьому розділі **«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ І ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ АВСТРАЛІЇ ТА УКРАЇНИ»** атором досліджено особливості професійної підготовки вчителів початкових класів в Україні, виявлено подібні (ступенева структура педагогічної освіти, осучаснення змісту професійної підготовки, організація навчання за кредитно-модульним принципом, професійна спрямованість навчальних програм та ін.) й відмінні (розробленість законодавчо-нормативної бази, наявність стандартів підготовки, можливість здобувати педагогічну освіту різними шляхами, особливості організації здобуття професійного досвіду, діджиталізація, вимоги до випускників та ін.) риси професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Австралії й Україні.

Безперечно цінними є окреслені можливості творчого використання прогресивних ідей австралійського досвіду у реформуванні сучасної системи підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Україні за двома рівнями: *національний рівень* – урегулювання нормативно-правового забезпечення з огляду на швидкоплинні вимоги українського суспільства до вчителя початкових класів; підвищення соціального статусу та престижності професії вчителя початкових класів; здійснення модернізації технологічного забезпечення закладів вищої педагогічної освіти; розробка механізмів забезпечення якості професійної підготовки вчителя початкових класів; створення умов для неперервного професійного розвитку вчителів початкових класів; удосконалення процедури акредитації освітніх програм та сертифікації вчителів; сприяння професійній мобільності викладачів та студентів; залучення їх до міжнародних проєктів з метою обміну досвідом; *інституційний рівень* – активне використання моделей змішаного, дистанційного, онлайн навчання у

підготовці вчителів; удосконалення змісту підготовки майбутніх вчителів початкових класів відповідно до сучасних потреб суспільства, передового зарубіжного досвіду; забезпечення варіативності, міждисциплінарності, мультикультурності та практичної спрямованості навчальних планів та програм; посилення практичної підготовки; збільшення кількості годин на педагогічну практику; залучення студентів до активної участі в проєктах, грантах, літніх школах, науково-практичних масових заходах різного рівня з метою активізації їхньої науково-дослідницької діяльності; посилення соціального партнерства між державою, університетом та школою з метою узгодження вимог та підходів до професійної підготовки вчителів початкових класів.

У мовностилістичному оформленні дисертації враховано особливості наукового стилю мовлення.

8. Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації

Загалом позитивно оцінюючи наукове і практичне значення здобутих дисертанткою результатів, слід назвати деякі дискусійні положення, а також висловити окремі побажання:

Висловлені зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційного дослідження.

1. Звернення здобувачки до вивчення австралійського досвіду щодо професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів є обґрунтованим та своєчасним, проте вартувало б підсилити актуальність дослідження на науково-теоретичному та професійно-педагогічному рівнях та більше уваги приділити методологічному обґрунтуванню проблеми.

2. У першому розділі «Теоретичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в університетах Австралії» авторкою досліджується генеза професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в Австралії. Проте, на нашу думку, дослідження виграло б і набуло би більшої доказовості, якби авторка запропонувала власну періодизацію професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в університетах Австралії.

3. Заслуговують позитивної оцінки дослідницькі матеріали, що викладено у другому розділі дисертації. Вважаємо, що поглибленню і збагаченню їх змісту могло б сприяти визначення особливостей професійної підготовки австралійських вчителів початкових класів в умовах інклюзивного навчання, що наразі є актуальним для українських закладів вищої освіти.

4. Підкреслюючи ґрунтовність та аргументованість одержаних результатів наукового пошуку зауважимо, що дослідниці вартувало передбачити розроблення моделі професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії, що сприяло б посиленню їх узагальнення та систематизації.

5. Заслуговує на схвалення виконаний у розділі 3 порівняльно-педагогічний аналіз професійної підготовки майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії та України, виокремлення подібного та

відмінного у досвіді двох країн. Водночас, попри визначені переваги, бажано було б здійснити критичний аналіз такої підготовки, розкрити ставлення автора до виокремлених ознак професійної підготовки вчителів.

6. Практична цінність роботи значно зростає, якби у додатках було представлено більше освітньо-професійних програм з підготовки майбутніх вчителів початкових класів в Австралії.

9. Повнота висвітлення результатів в опублікованих працях

Результати, наукові положення, висновки та рекомендації достатньо повно викладено. Результати дослідження висвітлено у 52 публікаціях, з-поміж яких: 1 методичні рекомендації; 11 статей у наукових фахових виданнях України, (у тому числі 6 – у виданнях, що входять до наукометричних баз даних (Index Copernicus International); 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні; 40 праць у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій України і зарубіжжя.

10. Висновок

Аналіз дисертації, анотацій та опублікованих праць дає підстави для висновку про те, що дослідження **КОБЮК ЮЛІЇ МИКОЛАЇВНИ «Професійна підготовка майбутніх вчителів початкових класів в університетах Австралії»**, є завершеним, самостійним дослідженням, яке має наукову новизну, теоретичне і практичне значення для педагогічної науки й практики. Дисертація заслуговує на позитивну оцінку, відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), а її авторка Кобюк Юлія Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри іншомовної освіти
і міжкультурної комунікації

Хмельницького національного університету

 Наталія БІДЮК

Підпис Бідюк Н.М. засвідчую:
проректор з наукової роботи ХНУ

 Олег СИНЮК